

Sociaaleconomische trends

Hoe ervaren internet-gebruikers hun digitale veiligheid?

2017

**Jacqueline van Beuningen
Rianne Kloosterman**

Inhoud

1. Inleiding 3

2. Operationaliseringen 4

3. Resultaten 6

- 3.1 Internetgebruik en internetactiviteiten 6
- 3.2 Internetactiviteiten achterwege laten vanwege zorgen over veiligheid 7
- 3.3 Zorgen over computer- of internetgerelateerde zaken 10
- 3.4 Zorgen ouders over internetgebruik kinderen 12

4. Conclusies 13

Literatuur 14

Technische toelichting 15

Bijlage 16

In dit artikel staat de vraag centraal in hoeverre internetgebruikers zich zorgen maken over hun veiligheid op internet. Een deel van de internetgebruikers ziet van bepaalde internetactiviteiten af omwille van veiligheidszorgen. Dit speelt vooral bij internetbankieren. Ook worden uit veiligheidszorgen activiteiten minder vaak gedaan dan gebruikers eigenlijk zouden willen. Er bestaat vooral wantrouwen ten aanzien van het plaatsen van persoonlijke informatie op sociale netwerksites. Over misleidende e-mails of valse websites waarmee wordt geprobeerd persoonlijke informatie te verkrijgen, bestaan ook relatief vaak zorgen. Verder is een deel van de ouders bezorgd over waar hun kinderen mee in aanraking kunnen komen op internet.

1. Inleiding

Computers en internet zijn niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven. Vrijwel alle Nederlanders hebben een computer en toegang tot internet. In 2016 gaf 92 procent van de Nederlandse bevolking aan wel eens gebruik te maken van internet; 81 procent deed dit dagelijks of vrijwel dagelijks (CBS, 2016). Naast de voordelen die de digitalisering van de samenleving met zich meebrengt, biedt het wereldwijde, open en mondiale karakter van internet ook talrijke mogelijkheden voor criminelen. Zij kunnen computersystemen als middel gebruiken voor hun criminele activiteiten, bijvoorbeeld in het geval van koop- en verkoopfraude, maar computersystemen kunnen ook doelwit zijn, bijvoorbeeld bij het platleggen van een website door middel van een DDOS aanval. Dit maakt cybersecurity, oftewel computer- en internetveiligheid, een onderwerp dat nationaal en internationaal hoog op de politieke en maatschappelijke agenda staat.

Hacken is een relatief veelvoorkomende vorm van cybercrime. In 2015 was ruim vijf procent van de bevolking van 15 jaar en ouder hiervan slachtoffer, gevolgd door koop- en verkoopfraude (3,5 procent) en identiteitsfraude (minder dan 1 procent) (Statline, 2016). Hoewel cybercrime in Nederland minder voorkomt dan traditionele vormen van criminaliteit (CBS, 2015a), baart deze relatief nieuwe vorm van criminaliteit veel mensen zorgen. Meer dan de helft van de bevolking van 12 jaar en ouder gaf in 2015 aan zich wel eens zorgen te maken over de veiligheid van internet en om die reden internetactiviteiten achterwege te laten (CBS, 2016).

Onderzoek laat zien dat de inschatting van de veiligheidsrisico's van online activiteiten zoals internetbankieren en het doen van online aankopen, van invloed is op het gebruik ervan (Forsythe en Shi, 2003; Martins, Oliveira en Popovič, 2014; Van der Heijden, Verhagen en Creemers, 2003). Naarmate mensen een online activiteit onveilig vinden, zullen zij deze activiteit minder vaak verrichten. Aan online activiteiten kleven verschillende risico's (Forsythe en Shi, 2003). Zo lopen mensen die online aankopen doen of online bankieren het risico dat creditcardgegevens gestolen worden door onvoldoende beveiliging. Persoonlijke gegevens op sociale netwerksites kunnen bijvoorbeeld tegen de wil van gebruikers worden verspreid.

Dit onderzoek gaat over de ervaren digitale veiligheid van internetgebruikers. Na een introductie over internetgebruik en internetactiviteiten van Nederlanders (paragraaf 3.1), staat in paragraaf 3.2 de vraag centraal in hoeverre internetgebruikers hun activiteiten op internet beperken uit veiligheidsoverwegingen. Paragraaf 3.3 beschrijft de zorgen die zij zich maken over computer- en internetgerelateerde veiligheidsrisico's zoals computervirussen, misleidende e-mails en valse websites. Kinderen zijn een kwetsbare groep internetgebruikers. Daarom komen in paragraaf 3.4 de zorgen van ouders over het internetgebruik van hun kinderen aan de orde. Bij alle onderwerpen wordt bekeken in hoeverre er verschillen bestaan naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst. Afgesloten wordt met conclusies in paragraaf 4. De gegevens voor dit artikel komen uit het CBS-onderzoek Belevingen van 2016 (zie Technische toelichting).

2. Operationalisering

Internetactiviteiten niet of beperkt doen vanwege zorgen over veiligheid

Aan internetgebruikers is gevraagd voor welke activiteiten zij weleens internet gebruiken, te weten:

- e-mail versturen of ontvangen;
- muziek, films, afbeeldingen, spelletjes of software downloaden;
- persoonlijke informatie op sociale netwerksites plaatsen;
- internetbankieren;
- goederen of diensten online kopen of bestellen.

Het gaat hierbij steeds om internetgebruik voor privé doeleinden.

Indien internetgebruikers aangeven bepaalde activiteiten niet te doen, is aan hen gevraagd om welke reden(en) dit dan is. Respondenten konden meerdere redenen opgeven. De antwoordopties zijn: (1) geen behoefte, (2) zorgen over de veiligheid, en (3) een andere reden.

Aan internetgebruikers die de genoemde online activiteiten wel uitvoeren, is gevraagd of zij deze activiteiten minder vaak doen dan zij zouden willen, omdat zij zich zorgen maken over de veiligheid ervan. Bij de beperking van het gebruik van internetactiviteiten uit veiligheidszorgen konden respondenten ook aangeven dat men andere internetactiviteiten dan bovengenoemde beperkt. Deze zijn niet gespecificeerd.

De behoedzaamheid op internet is ook gemeten door internetgebruikers te vragen naar enkele internetactiviteiten die voor problemen kunnen zorgen als er niet zorgvuldig mee wordt omgegaan, te weten:

- gebruik maken van een openbaar, niet-beveiligd wifi-netwerk;
- bijlagen openen of op links klikken in e-mails van onbekende afzenders.

Aan degenen die deze activiteiten niet verrichten, is gevraagd om welke reden(en) dit dan is: (1) geen behoefte, (2) zorgen over de veiligheid, en/of (3) een andere reden.

Indien internetgebruikers aangeven wel eens een openbaar, niet-beveiligd wifi-netwerk te gebruiken, is hen ook de vraag gesteld of zij dit minder vaak doen dan zij zouden willen vanwege zorgen over de veiligheid ervan. Verder is hen gevraagd of zij bij gebruik bewust kiezen welke activiteiten zij wel en welke zij niet op internet uitvoeren.

Zorgen over computer- en internetgerelateerde zaken

Aan internetgebruikers die de desbetreffende toepassingen gebruiken, is gevraagd hoe vaak zij zich zorgen maken over de volgende zaken:

- een computervirus of -infectie;
- ongewenste e-mail, ook wel 'spam' genoemd;
- misleidende e-mails of valse websites waarmee geprobeerd wordt persoonlijke informatie te ontfutselen;
- dat op sociale netwerksites geplaatste gegevens worden misbruikt voor commerciële doeleinden;
- dat zij gepest of gestalkt worden via sociale netwerksites of e-mail;
- dat zij op internet geconfronteerd worden met ongewenste of aanstootgevende inhoud, zoals filmpjes of afbeeldingen met geweld of seks.

Aan ouders van thuiswonende kinderen is gevraagd of zij zich zorgen maken dat hun kinderen:

- gepest of gestalkt worden via sociale netwerksites of e-mail;
- op internet geconfronteerd worden met ongewenste of aanstootgevende inhoud, zoals filmpjes of afbeeldingen met geweld of seks;
- via internet onbewust in contact komen met gevaarlijke personen.

De antwoordcategorieën zijn: 'nooit', 'zelden', 'soms', 'vaak' en 'zeer vaak'.

In de analyses zijn de categorieën 'nooit' en 'zelden' samengenomen, alsook de categorieën 'vaak' en 'zeer vaak'.

Aan ouders van thuiswonende kinderen met internet is ook gevraagd of zij met hun kinderen de risico's van internet hebben besproken.

Aan alle internetgebruikers is een vraag gesteld over maatregelen die genomen kunnen worden in het kader van veilig internetgebruik, namelijk of er op hun computer, laptop en/of smartphone antivirussoftware geïnstalleerd is die up-to-date is. De antwoordopties zijn: (1) ja, op alle apparaten, (2) ja, maar niet op alle apparaten, en (3) nee, op geen enkel apparaat.

Ervaring met computer- en internetgerelateerde zaken

Het onderzoek Belevingen 2016 bevat ook enkele vragen over ervaring met bepaalde computer- en internetgerelateerde veiligheidszaken. Respondenten konden aangeven of zij zelf of iemand in hun omgeving, voor zover zij weten, wel eens last heeft gehad van:

- een computervirus- of infectie;
- misleidende e-mails of valse websites waarmee geprobeerd wordt persoonlijke informatie te ontfutselen;
- oplichting bij online aankopen, bijvoorbeeld doordat gekochte goederen niet geleverd werden.

Deze vragen zijn in paragraaf 3.3 gebruikt als achtergrondinformatie.

3. Resultaten

3.1 Internetgebruik en internetactiviteiten

Op basis van het CBS-onderzoek 'ICT-gebruik van huishoudens en personen' wordt vastgesteld welk deel van de Nederlandse bevolking actief is op internet en voor welke toepassingen het internet gebruikt wordt. In het CBS-onderzoek Belevingen zijn vergelijkbare vragen over internetgebruik gesteld om de zorgen over de computer- en internetveiligheid in dit perspectief te kunnen plaatsen. De resultaten van beide onderzoeken zijn niet één op één vergelijkbaar als gevolg van verschillen in onderzoeksdesign en vraagstellingen. Zo zijn in het ICT-onderzoek de vragen over o.a. internetgebruik gericht op de afgelopen drie of twaalf maanden, terwijl in Belevingen geen referentieperiode wordt gehanteerd. Daarnaast wordt het ICT-onderzoek door middel van internet en telefonische waarneming uitgevoerd, terwijl het Belevingen onderzoek met internet, telefonische en face-to-face waarneming wordt gedaan.

Ondanks deze verschillen zijn beide onderzoeken een waardevolle aanvulling op elkaar en laten de uitkomsten in grote lijnen een vergelijkbaar beeld zien. Zowel uit de ICT-enquête als uit het Belevingen onderzoek blijkt dat in 2016 92 procent van de volwassenen wel eens internet gebruikt. Het leeuwendeel van de internetters gebruikt internet voor het versturen en ontvangen van e-mail (ICT-onderzoek: 85 procent in de laatste drie maanden; Belevingen 94 procent). Andere veelvuldig verrichte activiteiten zijn internetbankieren (ICT-onderzoek: 81 procent in de laatste drie maanden; Belevingen: 88 procent) en online aankopen doen (ICT-onderzoek: 74 procent in de laatste twaalf maanden; Belevingen: 75 procent). Uit het ICT-onderzoek blijkt verder dat veel internetgebruikers deelnemen aan sociale netwerken (78 procent). Het deel dat persoonlijke informatie op sociale netwerksites plaatst is met 51 procent minder groot, blijkt uit Belevingen. Internet wordt ook minder vaak gebruikt om bestanden te downloaden: in het ICT-onderzoek geeft 24 procent aan dat zij internet wel eens gebruikt hebben om spelletjes, afbeeldingen, films of muziek te spelen of te downloaden. In Belevingen zegt 54 procent wel eens muziek, films, afbeeldingen, spelletjes of software te hebben gedownload. Dit grote verschil is waarschijnlijk te wijten aan verschillen in vraagstelling, aangezien in Belevingen software wordt meegenomen en in het ICT-onderzoek niet. Bij het ICT-onderzoek valt dit onder een aparte categorie waarbij na optelling het totaal vergelijkbaar is met het percentage uit Belevingen.

Om verschillen in digitale veiligheidsbeleving tussen bevolkingsgroepen in context te plaatsen, is op basis van Belevingen 2016 bekeken in hoeverre deze groepen verschillen in internetgebruik. Vrouwen maken iets minder vaak gebruik van internet dan mannen, en maken ook minder gebruik van de meeste van de onderzochte internetactiviteiten (zie tabel 1). Alleen het plaatsen van persoonlijke informatie op sociale netwerksites is iets wat vrouwen vaker doen dan mannen. Er zijn ook verschillen tussen leeftijdsgroepen. Naarmate men ouder is, neemt de frequentie van het internetgebruik af en worden de verschillende activiteiten minder vaak gedaan. Het aandeel dat wel eens bestanden downloadt, persoonlijke informatie op sociale netwerksites plaatst of online aankopen doet, is ruim 50 procentpunten hoger bij 18- tot 25-jarigen dan bij 75-plussers. Het aandeel jongeren dat downloadt is bijvoorbeeld 84 procent, terwijl dit aandeel bij ouderen 32 procent bedraagt.

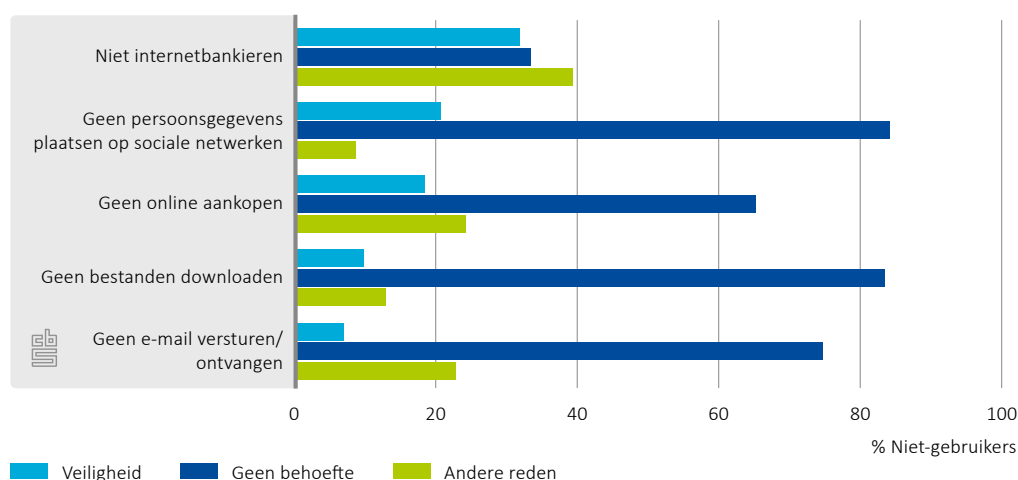
De mate van internetgebruik verschilt niet tussen herkomstgroepen, maar wel de mate waarin de verschillende internettoepassingen worden benut: personen met een Nederlandse achtergrond maken vaker gebruik van e-mail dan personen met een niet-westerse achtergrond. Wat betreft downloaden van bestanden en persoonlijke informatie op sociale netwerksites plaatsen, blijkt het tegenovergestelde. Dat personen met een niet-westerse achtergrond vaker persoonlijke informatie op sociale netwerksites plaatsen, komt doordat zij doorgaans jonger zijn dan personen met een Nederlandse achtergrond. Voor downloaden is leeftijd slechts gedeeltelijk de verklaring voor de verschillen in migratie achtergrond. Voor opleiding geldt dat laagopgeleiden minder frequent gebruik maken van internet dan hoogopgeleiden en zich ook minder gebruik maken van de diverse toepassingen.

3.2 Internetactiviteiten achterwege laten vanwege zorgen over veiligheid

Dat internetgebruikers bepaalde toepassingen van internet niet gebruiken, komt in de meeste gevallen omdat zij hier geen behoefte aan hebben. Daarnaast is er een deel dat van bepaalde activiteiten afziet uit veiligheidszorgen. Dit speelt het sterkst bij internetbankieren: bijna een derde van de internetgebruikers die niet aan internetbankieren doet, geeft hiervoor onder meer als reden dat zij geen vertrouwen hebben in de veiligheid ervan. Van degenen die geen persoonlijke gegevens op sociale media plaatsen en van degenen die geen online aankopen doen, geeft ongeveer een vijfde veiligheidszorgen als reden hiervoor.

Vrouwen, ouderen en laagopgeleiden maken doorgaans minder gebruik van de internettoepassingen dan mannen, jongeren en hoogopgeleiden. Het deel dat van bepaalde activiteiten afziet omwille van de veiligheid verschilt veel minder naar persoonskenmerken (zie tabel 3). Vrouwen zeggen wel iets vaker dan mannen dat ze uit zorgen over veiligheid geen persoonlijke gegevens op sociale netwerksites plaatsen. Toch plaatsen ze wel vaker gegevens dan mannen.

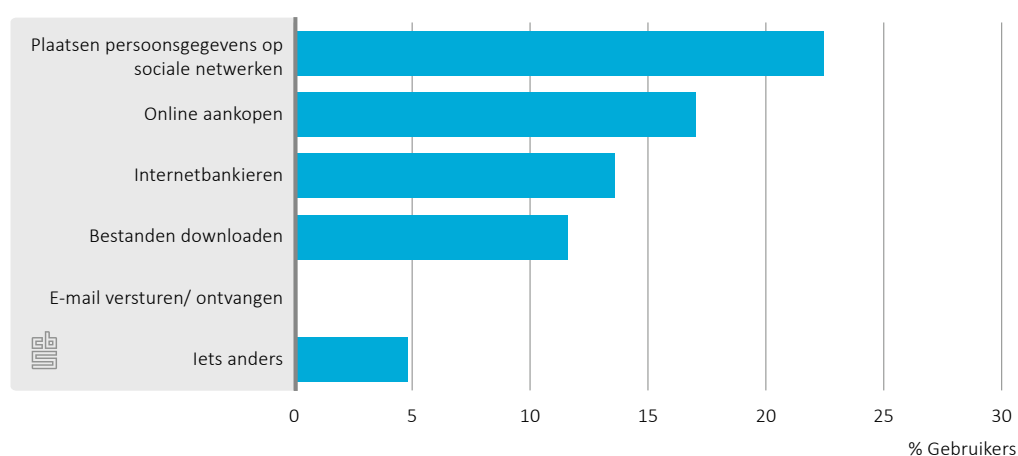
3.2.1 Percentage niet-gebruikers van internetactiviteiten naar redenen hiervoor¹⁾, 2016

¹⁾ Respondenten konden meerdere redenen aangeven waarom zij dit niet doen.

Niet alleen mensen die bepaalde internetactiviteiten niet verrichten, maar ook mensen die deze wél verrichten maken zich zorgen over veiligheid. Er bestaat vooral wantrouwen met betrekking tot het plaatsen van persoonlijke informatie op sociale netwerksites. Ruim een vijfde (22 procent) van de internetgebruikers die actief zijn op deze sites doet dit minder vaak dan zij zouden willen, omdat zij zich zorgen maken over de veiligheid ervan. Van de online shoppers geeft 17 procent aan wel eens van een aankoop af te zien vanwege veiligheidszorgen. Bij internetbankieren is dit 14 procent, en bij downloaden van bestanden 12 procent. Over e-mailen bestaat duidelijk minder bezorgdheid. Geen enkele e-mailer beperkt het gebruik hiervan omwille van de veiligheid. Er zijn sowieso weinig internetgebruikers die niet e-mailen.

3.2.2 Percentage internetgebruikers dat door zorgen over veiligheid gebruik beperkt¹⁾, 2016

¹⁾ Er is steeds gepercenteerd op het aandeel personen van 18 jaar of ouder dat de desbetreffende internetactiviteit uitvoert. Bij 'iets anders' gaat het om de personen die internet gebruiken.

Vooral oudere leeftijdsgroepen beperken hun internetgebruik uit zorgen over de veiligheid ervan. Het gaat dan in het bijzonder om het plaatsen van persoonlijke gegevens op sociale netwerken, internetbankieren en het doen van online aankopen (zie tabel 2). Bij internetbankieren geldt dit ook voor de jongste leeftijdsgroep en lager opgeleiden.

Gebruik openbaar, onbeveiligd wifi-netwerk

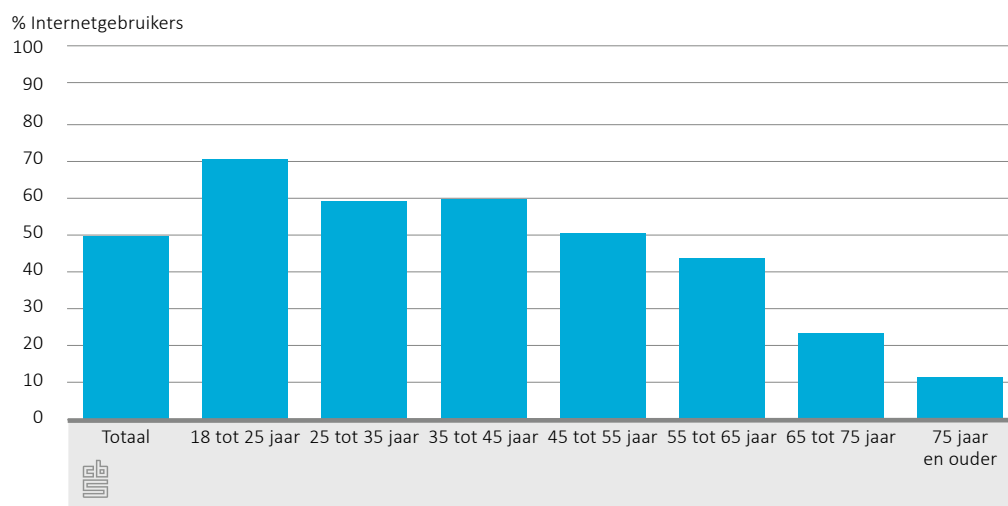
Dat sommigen voorzichtiger zijn op internet dan anderen blijkt ook wanneer het gaat om het gebruik van openbare, onbeveiligde wifi-netwerken. Door middel van deze netwerken kan op veel plaatsen gebruik worden gemaakt van internet. Een wifi-netwerk thuis kan door de eigenaar, die meestal hoofdgebruiker is, worden beveiligd. Publieke wifi-netwerken zijn doorgaans niet beveiligd en kunnen daardoor een gevaar vormen voor degenen die dit netwerk gebruiken. Iedereen binnen dat netwerk zou immers in potentie het verkeer van andere gebruikers kunnen onderscheppen.

De helft van de internetgebruikers geeft aan wel eens gebruik te maken van een openbaar, onbeveiligd wifi-netwerk. Dit aandeel neemt af met leeftijd en neemt toe met onderwijsniveau. Ongeveer een derde van degenen die wel eens actief zijn op zo'n wifi-

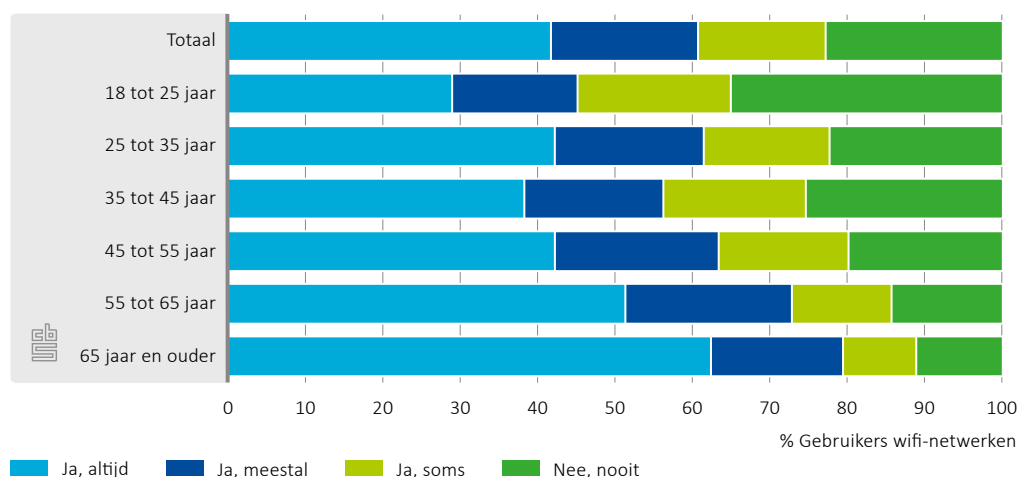
netwerk zegt dat zij het gebruik ervan beperken vanwege zorgen over de veiligheid. Oudere gebruikers geven dit vaker aan dan jongere. Een kwart van de gebruikers tot 25 jaar en iets meer dan de helft van de 75-plussers beperkt het gebruik vanwege veiligheidszorgen. Onder de laagopgeleide gebruikers van onbeveiligde netwerken is dit 29 procent en onder de hoogopgeleide 36 procent.

Daarnaast zegt ruim 40 procent van de gebruikers van openbare, onbeveiligde wifi-netwerken dat zij op deze netwerken altijd bewust bezig zijn met welke internetactiviteiten ze wel doen en welke niet. Bijna een vijfde is hier meestal mee bezig. Het overige deel doet dit soms (16 procent) of nooit (23 procent). Vooral oudere en hoogopgeleide gebruikers van openbare, onbeveiligde wifi-netwerken houden zich naar eigen zeggen altijd of meestal bewust bezig met de activiteiten die ze op deze netwerken doen.

3.2.3 Percentage internetgebruikers dat gebruik maakt van openbaar, onbeveiligd wifi-netwerk – naar leeftijd, 2016

3.2.4 Percentage gebruikers van openbare, onbeveiligde wifi-netwerken dat bewust bezig is met keuze welke internetactiviteiten op deze netwerken wel/niet uit te voeren – naar leeftijd, 2016

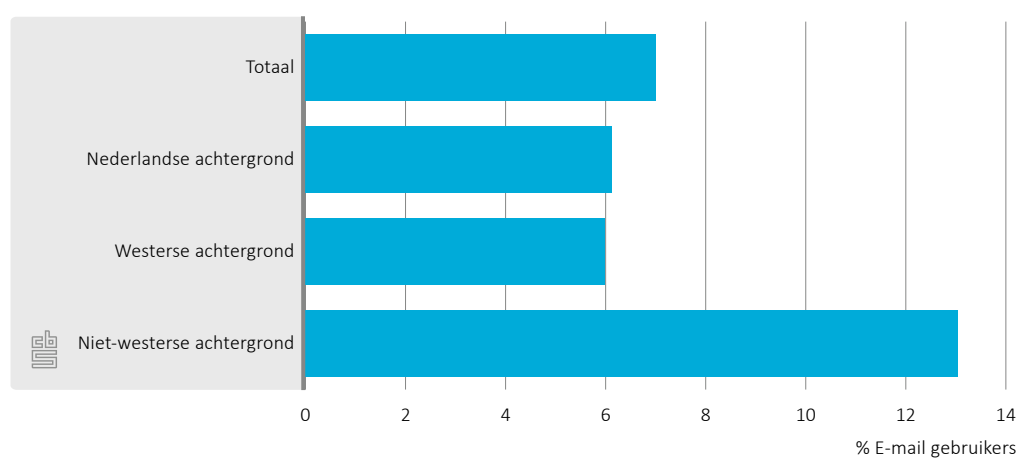
De meest genoemde reden van internetgebruikers om niet actief te zijn op openbare, onbeveiligde wifi-netwerken is dat zij er geen behoefte aan hebben (54 procent). Daarnaast zegt ook een groot deel (43 procent) dat twijfels over de veiligheid ervan een rol spelen. Hierbij bestaan geen verschillen naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en herkomst.

Bijlagen openen of klikken op links in e-mails van onbekende afzenders

Een ander voorbeeld van risicovol internetgedrag is het openen van bijlagen of klikken op links in e-mails waarvan de afzender onbekend is bij de ontvanger. Het merendeel van de e-mailgebruikers gaat hier voorzichtig mee om. Zeven procent zegt dergelijke bijlagen of links wel eens te bekijken. Er bestaan hierin geen verschillen naar geslacht, leeftijd en onderwijsniveau, maar wel naar herkomst: e-mailgebruikers met een niet-westerse achtergrond geven met 13 procent ongeveer twee keer zo vaak aan wel eens bijlagen of links in e-mails van onbekende afzenders te openen dan e-mailgebruikers met een westerse of Nederlandse achtergrond (beiden 6 procent).

Dat de meeste e-mailgebruikers dergelijke bijlagen en links niet openen, komt met name doordat zij twijfels hebben over de veiligheid ervan. Deze twijfels zijn het meest aanwezig bij middelbare leeftijdsgroepen, hoger opgeleiden en personen met een Nederlandse achtergrond.

3.2.5 Percentage e-mail gebruikers dat wel eens bijlagen of links opent in e-mails van onbekenden – naar herkomst, 2016

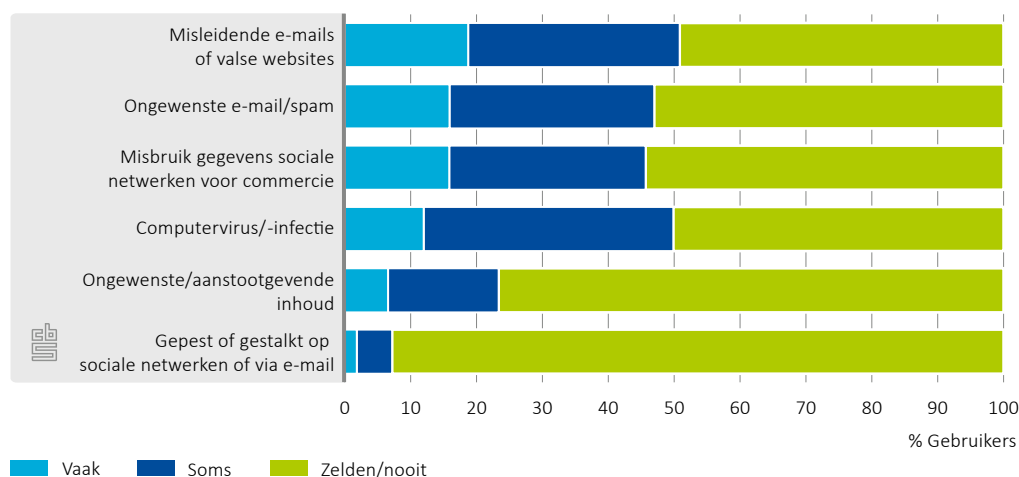

3.3 Zorgen over computer- of internetgerelateerde zaken

De meeste zorgen zijn er over misleidende e-mails of valse websites waarmee wordt geprobeerd persoonlijke informatie te verkrijgen: bijna één op de vijf internetters die deze toepassingen gebruiken maakt zich hier vaak zorgen over. Bijna een derde heeft deze zorgen soms. Van de e-mailgebruikers maakt 16 procent zich vaak zorgen over ongewenste e-mails en 31 procent soms. Een vergelijkbaar beeld zien we als het gaat om de zorgen van internetgebruikers die persoonlijke gegevens op sociale media hebben geplaatst over misbruik van deze gegevens voor commerciële doeleinden, ook hier maakt 16 procent zich vaak zorgen en 30 procent soms.

De zorgen over bepaalde computer- en internetgerelateerde zaken hangen samen met de ervaringen op dit gebied. Zo maakt 59 procent van de internetgebruikers die zelf of van wie iemand uit hun omgeving te maken heeft gehad met misleidende e-mails of valse websites zich wel eens (dat wil zeggen 'soms' of 'vaak') zorgen over dergelijke e-mails en websites, tegen 36 procent van de internetgebruikers die hier nooit last van hebben gehad. Een ander voorbeeld: 55 procent van de internetgebruikers die zelf wel eens last hebben gehad van een computervirus of -infectie of iemand in hun omgeving kennen die dit heeft meegemaakt, maakt zich wel eens zorgen over computervirussen en -infecties. Van de internetgebruikers die hier geen ervaring mee hebben, is dit 36 procent. Internetgebruikers die zich zorgen maken over computervirussen en -infecties geven ook vaker aan dat zij up-to-date antivirussoftware hebben geïnstalleerd. Van degenen die zich hierover geen zorgen maken, heeft 91 procent deze software op minstens één apparaat, van degenen die zich wel zorgen maken is dit 97 procent.

3.3.1 Percentage gebruikers dat zich zorgen maakt over eigen internetveiligheid¹⁾, 2016

¹⁾ Er is gepercenteerd op het aandeel personen van 18 jaar of ouder dat de desbetreffende internetactiviteit uitvoert, bij computervirus en ongewenste inhoud is gepercenteerd op de internetgebruikers.

Vrouwen maken minder intensief gebruik van internet dan mannen, maar zij maken zich vaker zorgen over computer- en internetgerelateerde zaken. Zoals in de vorige paragraaf bleek, leidt dit er overigens niet toe dat vrouwen zich vaker dan mannen in hun internetgebruik laten beperken. Het verschil in zorgen is het grootst als het gaat om misleidende e-mails of valse websites: 56 procent van de vrouwelijke internetgebruikers maakt zich hier wel eens zorgen over tegen 46 procent van de mannelijke internetgebruikers (zie tabel 4). Alleen over misbruik van gegevens op sociale netwerksites voor commerciële doeleinden maken mannen en vrouwen die actief zijn op deze sites zich in gelijke mate zorgen.

Er bestaan ook verschillen naar leeftijd. De middelbare en oudere internetgebruikers maken zich doorgaans meer zorgen over ongewenste e-mails, misleidende e-mails en valse websites dan jongere internetgebruikers. Opvallend detail is dat de oudste leeftijdsgroep van 75 jaar of ouder hierin niet afwijkt van de jongste tot 25 jaar, maar daarbij speelt mee dat de

75-plussers veel minder intensief gebruik maken van het internet dan de jongeren. Over ongewenst of aanstootgevend materiaal op internet maken oudere internetgebruikers zich minder zorgen dan jongere.

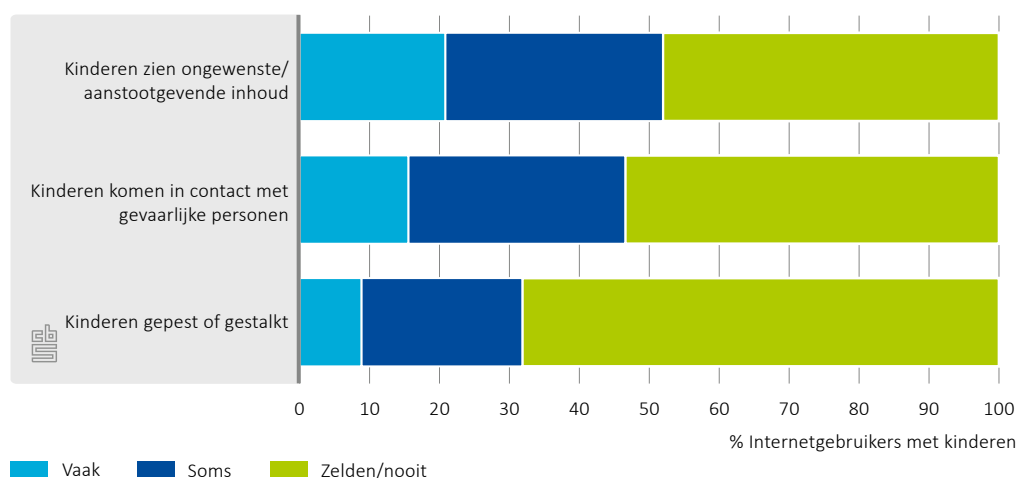
Voor wat betreft herkomst blijken personen met een Nederlandse achtergrond zich vaker zorgen te maken over misbruik van persoonlijke gegevens op sociale netwerksites en over misleidende e-mails of valse websites dan personen met een niet-westerse achtergrond. Als het gaat om online pesten en stalken en over ongewenste en aanstootgevende inhoud op internet dan blijkt juist het omgekeerde: hierover maken personen met een niet-westerse achtergrond zich vaker zorgen.

3.4 Zorgen ouders over internetgebruik kinderen

Ouders die actief zijn op internet maken zich ook zorgen over waar hun thuiswonende kinderen mee in aanraking komen op internet. Ruim een op de vijf ouders (21 procent) maakt zich vaak zorgen dat hun kinderen met ongewenste of aanstootgevende inhoud op internet worden geconfronteerd. Ruim een op de zes (16 procent) is bang dat hun kinderen onbewust in contact komen met gevaarlijke personen en bijna een op de tien (9 procent) maakt zich vaak zorgen dat kinderen online gepest of gestalkt worden.

Moeders maken zich – met een verschil van 7 procentpunten – vaker dan vaders zorgen dat hun kinderen onbewust in aanraking komen met gevaarlijke personen of de dupe worden van pesten of stalken. Als het gaat om de confrontatie met ongewenst of aanstootgevend materiaal op internet maken vaders en moeders zich in gelijke mate zorgen. Hoogopgeleide en middelbaar opgeleide ouders zijn op dit punt meer bezorgd dan laagopgeleide ouders. De zorgen over de internetveiligheid van kinderen verschillen niet tussen ouders met een Nederlandse achtergrond en ouders met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond.

3.4.1 Percentage ouders dat zich zorgen maakt over internetveiligheid van hun thuiswonende kinderen, 2016

De meerderheid (70 procent) van de ouders met thuiswonende kinderen heeft de risico's van internet met hun kinderen besproken. Ouders met een Nederlandse achtergrond (72 procent) doen dit doorgaans vaker dan ouders met een niet-westerse migratie-achtergrond (63 procent).

4. Conclusies

Met de komst van computers en internet in het bijzonder is cybercrime onderdeel geworden van ons dagelijks leven. Een substantieel deel van de volwassen internetgebruikers maakt zich in meer of mindere mate zorgen over de veiligheid van het internet. Zo maakt ongeveer de helft van hen zich wel eens zorgen over misleidende e-mails of valse websites of over computervirussen. Internetbankieren wordt het vaakst niet gedaan omwille van zorgen over de veiligheid ervan. Niet alleen maken mensen die bepaalde internetactiviteiten vermijden zich zorgen over internet, er bestaan tevens zorgen bij degenen die deze activiteiten wel doen. Met name bij internetgebruikers die actief zijn op sociale netwerksites bestaat enig wantrouwen ten aanzien van het plaatsen van persoonlijke informatie op deze sites. Als gevolg hiervan doen zij dit minder vaak dan zij eigenlijk zouden willen.

Dit wil echter niet zeggen dat internetters allemaal voorzichtig zijn op internet en voldoende preventieve maatregelen nemen. Hoewel veel mensen zich zorgen maken, stijgt het internetgebruik nog steeds en worden we steeds afhankelijker van internet (CBS, 2016). Sommige internetgebruikers zijn voorzichtiger op het internet dan anderen. Dit blijkt wanneer het bijvoorbeeld gaat om het gebruik van openbare, niet-beveiligde wifi-netwerken. Jongeren maken meer gebruik van deze onbeveiligde wifi-netwerken. Vooral ouderen en hoogopgeleiden zijn bewust bezig met de risico's van deze wifi-netwerken als zij deze gebruiken.

Jongeren maken zich over bepaalde veiligheidsaspecten op internet, zoals ongewenste e-mails, misleidende e-mails en valse websites, minder zorgen dan ouderen die e-mails of internet gebruiken. Op andere aspecten, zoals aanstootgevende inhoud, verschillen jongeren niet van ouderen in de mate waarin zij zich zorgen maken over de veiligheid.

Eerder onderzoek laat zien dat jongeren door actiever internetgebruik vaker geconfronteerd worden met online incidenten dan ouderen (CBS, 2015b), maar zij maken zich hier soms toch minder zorgen over. Dit laatste blijkt ook uit het huidige onderzoek; vooral 25- tot 65-jarige internetgebruikers blijken zich zorgen te maken over internetveiligheid. Bij jongeren tot 25 jaar en 75-plussers is deze bezorgdheid minder groot. Waar dit bij de 75-plussers waarschijnlijk te verklaren is doordat zij internet minder frequent gebruiken (CBS, 2015b), is het onduidelijk waardoor dit bij de jongeren zo is. Dat zij doorgaans minder bewust zijn van de risico's van hun gedrag kan hier mogelijk meespelen (Cohn, Macfarlane, Yanez en Imai, 1995). De auteurs onderzoeken dit echter niet in de context van internetveiligheid.

Niet alleen verschillen leeftijdsgroepen in hun perceptie van de veiligheidsrisico's op internet, er bestaan ook verschillen naar geslacht en herkomst. Vrouwelijke internetgebruikers maken zich doorgaans vaker zorgen over verschillende computer- en internetgerelateerde zaken dan

mannelijke. Bij de herkomstgroepen blijken personen met een Nederlandse achtergrond zich vaker zorgen te maken over misbruik van persoonlijke gegevens op sociale netwerksites en over misleidende e-mails of valse websites dan personen met een niet-westerse achtergrond. Tussen opleidingsgroepen bestaan er geen wezenlijke verschillen in de bezorgdheid over de internetveiligheid.

Volwassenen zijn niet alleen bezig met hun eigen veiligheid op internet, maar ook met de veiligheid van hun kinderen. Moeders zijn doorgaans bezorgder dat hun kinderen onbewust in aanraking komen met gevaarlijke personen of de dupe worden van pesten of stalken dan vaders. Er bestaat geen verschil tussen hen als het gaat om de confrontatie met ongewenste of aanstootgevend materiaal op internet. Hoogopgeleide ouders zijn op dit vlak bezorgder dan laagopgeleide ouders. De meerderheid (70 procent) van deze ouders met thuiswonende kinderen heeft de risico's van internet met hun kinderen besproken.

Literatuur

Anderson, C. L. en R. Agarwal (2010). Practicing Safe Computing: A Multimethod Empirical Examination of Home Computer User Security Behavioral Intentions. *MIS Quarterly*, 34 (3), blz. 613–643.

Cohn, L., D., S. Macfarlane, C. Yanez en W. K. Imai (1995). Risk-Perception: Differences Between Adolescents and Adults. *Health Psychology*, 14 (3), blz. 217–222.

Davis, F. D. (1986). *A Technology Acceptance Model for Empirically Testing New End-User Information Systems: Theory and Results*. Doctoral dissertation, Sloan School of Management, Massachusetts Institute of Technology.

Forsythe, S. M. en B. Shi (2003). Consumer patronage and risk perceptions in Internet shopping. *Journal of Business Research*, 56, blz. 867–875.

Van der Heijden, H., T. Verhagen en M. Creemers (2003). Understanding online purchase intentions: contributions from technology and trust perspectives. *European Journal of Information Systems*, 12, blz. 41–48.

CBS (2015a). *Veiligheidsmonitor 2015*. CBS: Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2015b). *Voorzichtig op internet door bezorgdheid over veiligheid*. CBS, webmagazine.

CBS (2016). *ICT, kennis en economie 2016*. CBS: Den Haag/ Heerlen/ Bonaire.

Kloosterman, R. (2015). Slachtofferschap cybercrime en internetgebruik. *Sociaaleconomische Trends*, 9, blz. 1–18.

Martins, C., T. Oliveira en A. Popovič (2014). Understanding the Internet banking adoption: A unified theory of acceptance and use of technology and perceived risk application. *International Journal of Information Management*, 34, blz. 1–13.

Statline (2016). Ondervonden delicten, persoonskenmerken. CBS: Den Haag/Heerlen. <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83096NED&D1=131-215&D2=0&D3=a&D4=2-3&VW=T>

Technische toelichting

Data

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van gegevens uit het onderzoek Belevingen 2016. Doel van dit onderzoek is om aan de hand van opvattingen, percepties en meningen van inwoners van Nederland een beter beeld te krijgen van gevoelens en standpunten in de samenleving. Het onderwerp van dit onderzoek verandert jaarlijks. Belevingen 2016 stond in het teken van veiligheid, waarbij thema's als digitale veiligheid, verkeersveiligheid en terrorismedreiging aan bod kwamen. Het onderzoek is uitgevoerd van februari tot en met mei 2016 met behulp van een sequentieel mixed-mode design. Hierbij zijn respondenten eerst benaderd om via internet deel te nemen aan het onderzoek. In het geval van non-respons en er een telefoonnummer beschikbaar was, zijn respondenten telefonisch benaderd met de vraag om alsnog mee te doen. Indien geen telefoonnummer beschikbaar was, zijn respondenten door een interviewer aan huis benaderd. De respons bedroeg 59,9 procent. In totaal zijn gegevens beschikbaar van 3 587 personen van 18 jaar en ouder. Aangezien dit onderzoek de ervaren internetveiligheid in kaart brengt, zijn personen die aangegeven hebben nooit internet te gebruiken buiten beschouwing gelaten. In totaal hebben de analyses betrekking op 3 286 internetgebruikers.

Methode

Door middel van bivariate analyses is nagegaan of er verschillen tussen bevolkingsgroepen bestaan in de ervaren digitale veiligheid. Hierbij is onderscheid gemaakt naar geslacht, leeftijd, het hoogst behaalde onderwijsniveau en herkomst. Er is steeds gepercenteerd op de totale groep internetgebruikers of op de groep die een bepaalde internettoepassing wel of niet gebruikt.

Daarnaast is met logistische regressieanalyses nagegaan of de gevonden verschillen het gevolg zijn van andere kenmerken die met de desbetreffende afhankelijke variabele kunnen samenhangen. De gebruiksintensiteit van internet is hierbij, indien relevant, ook meegenomen. Indien niet expliciet genoemd in de tekst, blijven de gerapporteerde verschillen bestaan na controle met de overige achtergrondkenmerken.

Bijlage

1. Internetgebruik naar achtergrondkenmerken, 2016

	Internetgebruik			Minder dan maandelijks	E-mail versturen of ontvangen	Downloaden	Persoonlijke info op sociale netwerksites plaatsen	Internetbankieren	Online goederen of diensten kopen	Geen van deze activiteiten
	Dagelijks	Wekelijks	Maandelijks							
% Internetgebruikers										
Totaal	85	12	1	1	94	54	51	88	75	1
Geslacht										
Man	87	11	1	1	94	56	50	89	77	2
Vrouw	84	13	2	1	94	51	53	86	73	1
Leeftijd										
18 tot 25 jaar	96	3	0	1	95	84	78	92	86	1
25 tot 35 jaar	95	5	0	0	96	70	68	95	86	0
35 tot 45 jaar	92	7	1	0	93	61	62	92	85	2
45 tot 55 jaar	87	11	1	1	95	47	52	91	79	1
55 tot 65 jaar	78	18	2	2	93	39	36	83	67	2
65 tot 75 jaar	71	23	4	2	93	32	23	80	57	2
75 jaar of ouder	62	30	5	3	90	32	21	64	36	3
Herkomst										
Nederlandse achtergrond	85	12	2	1	96	52	50	88	75	1
Westerse achtergrond	88	11	0	1	95	53	55	87	77	0
Niet-westerse achtergrond	87	10	2	1	84	66	58	85	70	3
Onderwijsniveau										
Laag	75	19	4	2	86	46	43	77	57	3
Middelbaar	86	12	1	1	96	53	53	90	76	1
Hoog	93	7	0	0	98	60	56	94	88	0

2. Beperking van internetactiviteiten vanwege zorgen over internetveiligheid naar achtergrondkenmerken, 2016

	E-mail versturen/ontvangen ¹⁾	Persoonsgegevens plaatsen op sociale netwerken			Internetbankieren	Online aankopen	lets anders
		Bestanden downloaden	Internetbankieren	Online aankopen			
	% Gebruikers e-mail	% Personen dat downloadt	% Gebruikers sociale netwerken	% Gebruikers internetbankieren	% Online winkelaars	% Internetgebruikers	
Totaal	0	12	22	14	17	5	
Geslacht							
Man	0	11	22	13	16	4	
Vrouw	0	12	23	14	18	6	
Leeftijd							
18 tot 25 jaar	0	12	22	16	17	4	
25 tot 35 jaar	0	8	19	10	12	4	
35 tot 45 jaar	0	10	18	10	13	3	
45 tot 55 jaar	0	15	23	13	18	5	
55 tot 65 jaar	0	15	29	16	22	7	
65 tot 75 jaar	0	12	35	20	23	6	
75 jaar of ouder	0	16	30	16	25	7	

2. Beperking van internetactiviteiten vanwege zorgen over internetveiligheid naar achtergrondkenmerken, 2016 (slot)

	E-mail versturen/ ontvangen ¹⁾	Bestanden downloaden	Persoonsgegevens plaatsen op sociale netwerken				Internetbankieren	Online aankopen	Iets anders
			% Gebruikers e-mail	% Personen dat downloadt	% Gebruikers sociale netwerken	% Gebruikers internetbankieren			
Herkomst									
Nederlandse achtergrond	0	11	23	13	17	5			
Westerse achtergrond	0	15	21	14	16	6			
Niet-westerse achtergrond	0	13	22	19	21	5			
Onderwijsniveau									
Laag	0	10	20	15	18	5			
Middelbaar	0	13	22	16	18	5			
Hoog	0	11	24	10	15	5			

¹⁾ De percentages bij e-mail gebruik laten zien dat er vrijwel geen personen zijn die vanwege zorgen over internetveiligheid e-mailen beperken.

3. Vermijden van internetactiviteiten vanwege zorgen over internetveiligheid naar achtergrondkenmerken¹⁾, 2016

	Geen e-mail versturen/ontvangen	Geen bestanden downloaden	Geen persoons- gegevens plaatsen op sociale netwerken	Niet internet- bankieren	Geen online aankopen
	% Niet-gebruikers e-mail	% Personen dat niet downloadt	% Niet-gebruikers sociale netwerken	% Niet-gebruikers internetbankieren	% Traditionele winkelaars
Totaal	7	10	21	32	18
Geslacht					
Man	.	10	18	28	19
Vrouw	.	9	23	35	18
Leeftijd					
18 tot 25 jaar
25 tot 35 jaar	.	10	21	.	.
35 tot 45 jaar	.	9	24	.	.
45 tot 55 jaar	.	6	17	.	16
55 tot 65 jaar	.	13	21	.	19
65 tot 75 jaar	.	11	21	.	23
75 jaar of ouder	.	9	20	.	23
Herkomst					
Nederlandse achtergrond	10	10	20	34	18
Westerse achtergrond	.	9	26	.	.
Niet-westerse achtergrond
Onderwijsniveau					
Laag	.	10	17	31	17
Middelbaar	.	10	21	31	21
Hoog	.	9	23	.	14

¹⁾ Een punt (.) geeft aan dat er te weinig waarnemingen zijn om een betrouwbaar percentage te rapporteren, er is een minimum van 100 waarnemingen per groep gehanteerd.

4. Wel eens (soms of vaak) zorgen over internetveiligheid naar achtergrondkenmerken¹⁾, 2016

	Computer- virus/ -infectie	Ongewenste e-mail/ spam	Misleidende e-mails of valse websites	Misbruik gegevens op sociale netwerken voor commercie	Gepest of gestalkt op sociale netwerken of via e-mail	Onge- wenste/ aanstoot- gevende inhoud	Kinderen gepest of gestalkt	Kinderen zien onge- wenste/ aanstoot- gevende inhoud	Kinderen komen in contact met gevaarlijke personen
	% Internet- gebruikers	% E-mail- gebruikers	% Internet- gebruikers	% Gebruikers sociale netwerken	% Gebruikers e-mail of sociale netwerken	% Internet- gebruikers	% Internet- gebruikers met thuis- wonende kinderen	% Internet- gebruikers met thuis- wonende kinderen	% Internet- gebruikers met thuis- wonende kinderen
Totaal	50	47	51	46	7	23	32	52	47
Geslacht									
Man	46	44	46	45	6	19	28	51	43
Vrouw	53	50	56	46	9	28	35	53	50
Leeftijd									
18 tot 25 jaar	44	35	42	39	10	25	.	.	.
25 tot 35 jaar	44	36	42	44	7	29	19	44	34
35 tot 45 jaar	48	46	48	49	7	28	37	65	56
45 tot 55 jaar	51	50	52	48	7	23	37	52	48
55 tot 65 jaar	58	59	62	52	7	20	21	33	35
65 tot 75 jaar	56	56	59	42	6	16	.	.	.
75 jaar of ouder	45	42	42	.	4	13	.	.	.
Herkomst									
Nederlandse achtergrond	49	48	52	46	6	22	32	53	47
Westerse achtergrond	53	44	49	51	7	25	.	.	.
Niet-westerse achtergrond	50	45	44	37	18	35	27	49	50
Onderwijsniveau									
Laag	46	47	47	36	8	24	28	41	43
Middelbaar	52	50	55	48	8	27	34	53	49
Hoog	49	43	48	47	6	18	31	57	46

¹⁾ Een punt (.) geeft aan dat er te weinig waarnemingen zijn om een betrouwbaar percentage te rapporteren, er is een minimum van 100 waarnemingen per groep gehanteerd.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2016–2017	2016 tot en met 2017
2016/2017	Het gemiddelde over de jaren 2016 tot en met 2017
2016/'17	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2016 en eindigend in 2017
2014/'15–2016/'17	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2014/'15 tot en met 2016/'17

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

CCN Creatie, Den Haag

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 7070
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2017.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.